

**T.C. İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ**

**DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ
WORKING PAPER SERIES**

Tartışma Metinleri

WPS NO/ 196 / 2018-05

**TÜRKİYE İLE AVRUPA BİRLİĞİ'NİN KARA PARANIN AKLANMASIYLA
MÜCADELE YÖNTEMLERİNİN MUKAYESELİ OLARAK İNCELENMESİ**

Eyyüp ERDEM *

---

* eyyuperdem_0504@hotmail.com İstanbul Ticaret Üniversitesi Finans Enstitüsü Uluslararası Bankacılık ve Finans Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

Özet

Organize ve sınır aşan bir suç olan kara para aklama, özellikle teknolojik gelişmelere bağlı olarak artmaktadır. Kara para aklama faaliyetinin, ekonomik ve sosyal alanlarda büyük tahribatlar oluşturması nedeniyle son dönemde kuruluşlar nezdinde yerel, bölgesel ve küresel ölçekte bu suçla mücadele edilmektedir. Kara paranın belli bir ülkede kolay aklanabiliyor olması ülkenin ekonomik durumu ve küresel itibarı açısından bir takım olumsuzlukları beraberinde getirmektedir. Araştırma kapsamında, kara para ile mücadelenin tanımı, aşama ve yöntemlerinin yanı sıra aklamanın önlenmesine yönelik küresel ölçekte faaliyet gösteren kuruluşların faaliyetleri gözlemlenecektir. Bununla beraber kara paranın aklanması ile mücadelede Türkiye ve Avrupa Birliği'nin mevcut durumu mukayeseli olarak incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Kara Para Aklama, Suç Gelirleri, Türkiye, Avrupa Birliği.

Abstract

Money laundering which is an organized and transnational crime increases especially associated with technological developments. Due to the fact that money laundering activity creates big devastations in economic and social areas, lately it has been a fight locally, regionally and globally against money laundering by institutions. The fact that money laundering is easy in a country brings many negative effects in terms of economic situation and global reputation of the country. According to this study; the definition of money laundering, its steps and methods are researched along with the activities of global organizations which work to prevent the money laundering. Additionally, Turkey's and the European Union's current situations in the fight against money laundering will be analyzed on a comparative basis.

Keywords: Money Laundering, Crime Incomes, Turkey, European Union.

Giriş

Yasa dışı yollardan elde edilen gelirlerin, kaynağından uzaklaştırılarak meşru görünüm kazandırılması olarak adlandırılan kara para aklama süreci, toplumlar üzerinde ekonomik ve sosyal açıdan yıkıcı etkilere sahiptir. Hangi tür gelirlerin kara para kapsamında değerlendirileceği, ülkelerin yasal mevzuatlarında düzenlenmiş olsa da, uluslararası sözleşmeler, kuruluşlar ve bölgesel örgütler aracılığıyla küresel uyum büyük ölçüde sağlanmıştır. Serbest piyasaya, vergi oranları, gelir adaletsizliği gibi yıkıcı ekonomik etkilerinin yanında; ülke itibarı ve siyasi riskler gibi ahlaki ve toplumsal riskleri de beraberinde getirmektedir. Bu nedendir ki günümüzde kara para tanımı yalnızca suçtan elde edilen bir geliri değil, kaynağı yasal olsa dahi, yükümlülüklerden kaçınmak amacıyla illegal işlemlerden geçen ve vergi kaçakçılığı gibi suçları da kapsamaktadır. Böylece kaynağı meşru olsa dahi, yasal yükümlülüklerin yerine getirilmesinden sakınmak amacıyla gerçekleştirilen eylemlerin incelenmesi ve bu eylemlere yönelik tedbirlerin alınmasına yönelik düzenlemeler de aklama ile mücadele alanına dâhil edilmiştir.

Bu çalışmamızda; kara paranın tanımı, aklama aşamaları, aklama yöntemleri gibi genel çerçevenin yanında, aklamanın önlenmesi amacıyla yapılan yasal düzenlemeler ve uluslararası kuruluşlar ele alınacaktır. Ayrıca mevcut yasaların durumu, FATF değerlendirmeleri ve küresel kuruluşların konuya ilişkin düzenlemiş oldukları endekslerden yola çıkarak, kara paranın aklanması ile mücadelede Türkiye ve Avrupa Birliği'nin mevcut durumuna ilişkin mukayeseli olarak inceleme yapılacaktır.

1. KARA PARANIN TANIMI

Kara para; TDK'da, "Yasa dışı yollardan sağlanan kazanç" olarak tanımlanmıştır. Kara para aklama genel anlamda, suçtan elde edilen gelirlerin kaynağından uzaklaştırılarak, yasal gelirlere dönüştürülmesi aşamasıdır. Bu aşamaların ne olduğunu takip eden bölümlerde detaylı olarak ele alacağız. Ancak dar kapsamlı olan bu tanımlar zamanla değişim göstermiş ve kara para tanımı farklı ülke ve kuruluşlar tarafından farklı şekillerde yorumlanmıştır. Günümüzde yaygın olarak kara para; uyuşturucu, silah ticareti ve kaçakçılık gibi yasadışı yollarla elde edilen gelirleri kapsamakla birlikte, kaynağı yasal olsa dahi vergi kaçırmaya yönelik teşebbüsler de bu kapsama dâhil edilmiştir. İlk zamanlar uyuşturucu maddelerden elde edilen gelirler olarak tanımlanan kara paranın tanımı, Aralık 1994 yılında gerçekleşen Strazburg

Konferansı'nda genişletilerek “her türlü suçtan elde edilen gelirler” olarak ifade edilmiştir. OECD bünyesinde faaliyet gösteren ve kara para aklama ile mücadelede uluslararası bağlayıcılığı olan Mali Eylem Görev Gücü (FATF) tarafından yasadışı yollardan elde edilen gelirlerin kaynağından uzaklaştırılması süreci olarak tanımlanmıştır.² Türkiye’de; “5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun”, suçtan elde edilen geliri tanımlarken öncül suçları temel almış ve aklama sürecini öncül suç, suçtan elde edilen gelir ve suçtan elde edilen gelirin aklanması olarak tanımlanmıştır.

Suçtan elde edilen gelirler olarak tanımladığımız kara para, suç unsurunun her ülkede farklılık göstermesi nedeniyle, hangi tür gelirin kara para olduğu da farklılık göstermektedir. Bu konuda koordinasyonun sağlanması amacıyla suç gelirin organize ve küresel bir suç olmasından yola çıkılarak, bu suçla mücadelede ülkeler arasında uyumun sağlanmasında uluslararası ve bölgesel kuruluşlar aktif rol üstlenmektedir. Türkiye, uluslararası yasalarla uyumun ve finansal sisteme olan güvenin artırılması amacıyla; 1988 yılında “Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”, 2003’te “Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi” ayrıca “FATF Tavsiyeleri”, “Avrupa Birliği Direktifleri”, “Basel Komitesi”, “Wolfsberg Grubu” gibi birçok uluslararası sözleşme ve kuruluşa taraf olmuştur.

2. KARA PARA AKLAMA AŞAMALARI

Suçtan elde edilen gelirlerin yasal görünüm kazanması amacıyla, finansal sistem içine dâhil edilmesi ve belli aşamalardan geçirilerek kaynağından uzaklaştırılması gerekmektedir. Özellikle finansal sistemlerde hızlı fon transferlerinde ortaya çıkan yenilikler aklayıcılar tarafından yaygın olarak kullanılmaktadır. Suçtan elde edilen gelirler genellikle nakit formdadır. Bu nedenle finansal sisteme dâhil edilmesi ve yasal görünüm kazanması gerekmektedir. Süreç bu gelirlerin finansal sisteme dâhil edilmesi, fon transferleri ile gelirlerin ayrıştırılması ve ayrıştırılan gelirlerin yeniden birleştirilerek kullanıma hazır hale getirilmesi olarak işlemektedir.

---

² What is Money Laundering?, <http://www.fatf-gafi.org/faq/moneylaundering/> (Erişim Tarihi: 26.05.2018)

2.1. Yerleştirme Aşaması

Suçtan elde edilen fonların finansal sisteme sokulması aşaması olan yerleştirme aşaması, aklayıcılar için en zor aşama, suçun tespitinin sağlanması için ise yasal merciler için en kolay aşamadır. Uyuşturucu, silah ticareti ve kaçakçılık gibi suçlardan elde edilen fonlar genellikle nakit formdadır. Nakit paranın aktarılması ve taşınması gibi zorluklar aklayıcıları bu fonları, fonun hareketliliğini kolay hale getirecek finansal sistemlere sokmaya zorlamaktadır. Bugün birçok ülke, finansal sisteme sokulan ve belli tutarları aşan nakit tutarlar için, ilgili işlemlerin yetkili otoriteye bildirilmesi yükümlülüğü getirmiştir. Aklama sürecinin ilk aşaması olan yerleştirmenin, yetkili otoritelerce en kolay belirlenen aşama olması nedeniyle, bu konudaki yasal düzenlemeler giderek sıkı tedbirler getirmektedir. Özellikle Avrupa Birliği tarafından yayımlanan ve üye ülkelerin tam uyum sağlaması beklenen “*Dört Nolu Kara Para Aklama ile Mücadele AB Direktifi*”, finansal sisteme sokulan nakit tutarlara ilişkin, nakdin kaynağının araştırılması, müşteri hakkında detaylı durum tespiti yapılması gibi tedbirleri beraberinde getirmiştir.³ Ayrıca OECD bünyesinde kurulan Mali Eylem Görev Gücü (FATF), üye ülkelerin bu konuda yasal düzenlemeler getirmesi yönünde tavsiyeleri bulunmaktadır.

2.2. Ayırıştırma Aşaması

Nakit formdaki tutarlar finansal sisteme dâhil edildikten sonra fonlar, mümkün olduğu kadar kaynağından uzaklaştırılmaya çalışılır. Aklamanın en karmaşık aşamasıdır.⁴ Amaç fonun izini takip etmeyi imkânsız kılacak şekilde birden çok kez ve birden çok farklı yere transfer ederek, birçok şekle sokmaktır. Böylece suç ile fon arasındaki bağlantı koparılır. En yaygın başvurulan yöntem ise fonun mali denetimin az olduğu bölgelere transfer edilmesidir. Özellikle teknolojinin gelişmesi ve elektronik transferlerin yaygınlaşması, aklanan fonun bu aşamada fark edilmesini zorlaştırmaktadır.

2.3. Bütünleştirme Aşaması

Finansal sisteme sokulan fonlar kaynağından uzaklaştırıldıktan sonra bu fonların, yasal yollardan elde edilmiş gibi yeniden birleştirilmesi aşamasıdır. Ayırıştırma aşamasında farklı nitelikte finansal işlemlere tabi tutulan fonların süratle ülkeden ülkeye, hesaptan hesaba,

---

³ Directive (EU) 2015/849 of the European Parliament and of the Council, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32015L0849&from=EN> (Erişim Tarihi: 26.05.2018)

⁴ Risks and Methods of Money Laundering and Terrorist Financing, http://files.acams.org/pdfs/English_Study_Guide/Chapter_2.pdf (Erişim Tarihi: 27.05.2018)

bankadan bankaya transfer edilmesi sonrasında aklayıcılara bu fonların kaynağına ilişkin açıklama yapabilme fırsatı vermektedir. Bu aşamada fon artık yasal bir görünüm kazanmıştır. Bu aşamalardan sonra fonların kaynağına dair sorulara cevaplar ve açıklamalar yapılabilecektir.⁵

3. TÜRKİYE’DE KARA PARA İLE MÜCADELEYE İLİŞKİN İDARİ BİRİMLER

Kara paranın aklanması ile mücadelenin etkin bir şekilde sürdürülmesi, finansal sistemde yaşanan teknolojik gelişmelerle ortaya çıkan yeni aklama tiplerine dair tedbirlerin alınması ve koordinasyonun sağlanması gibi durumların yönetilmesi için kara para aklama ile mücadele eden idari birimlerin kurulmasını zorunlu kılmaktadır. Organize bir suç olarak kabul edilen kara paranın aklanmasının tespiti, uzmanlık ve ciddi koordinasyon gerektiren bir çalışma alanıdır. Türkiye, aklamanın önlenmesiyle etkin mücadele için 1996 yılında 4208 sayılı kanunla Mali Suçları Araştırma Kurulu’nu (MASAK) kurmuştur. Ayrıca Maliye Bakanlığı Müsteşarı başkanlığında toplanan Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu ve Emniyet Genel Müdürlüğü’ne bağlı olan Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele (KOM) Daire başkanlığı da kara para aklanması ile etkin mücadele eden idari birimlerdir.

3.1. Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK)

1996 yılında 4208 sayılı kanunla kurulan ve yine ilgili kanunda görev, yetki ve sorumlukları belirtilen MASAK, kara para aklanmasının önlenmesi amacıyla, uzman personel istihdam etmekte ve kurumlar arasında koordinasyon sağlamaktadır.

Kara para ile mücadele amacıyla verilerin toplanması ve analiz edilmesinden sonra, aklama faaliyetleri Cumhuriyet savcılıklarına bildirilir. MASAK yine finansal sistemlerde ortaya çıkan yeni gelişmeleri ve bu gelişmelerin getirdiği riskleri, küresel ölçekte takip ederek, ortaya çıkan yeni aklama yöntemlerini takip eder. Oluşturduğu tipler, bankaların şüpheli işlem tespitleri için rehber niteliğindedir. Nitekim MASAK uzmanları tarafından analiz edilen verilen birçoğu, bankalar tarafından yapılan Şüpheli İşlem Bildirimleridir. Belirlenen tiplere uygun vakaların, ilk aşamada tespit edilmesi aklamanın önleyici tedbiri açısından önemlidir. Yine finansal kuruluşlardan alınan şüpheli işlem bildirimleri ve veriler ışığında analizler gerçekleştiren MASAK, konuyla ilgili raporlar hazırlamakta ve örnek mahiyetteki şüpheli

---

⁵ Aklamanın Aşamaları, <http://www.masak.gov.tr/tr/content/aklamanin-asamalari/58> (Erişim Tarihi: 27.05.2018)

işlem tiplerini finansal kuruluşlarla paylaşmaktadır. Böylece yasa dışı uyuşturucu ticareti, devletten haksız vergi iadesi alınması, baskı ve korkutma yoluyla gelir elde edilmesi, göçmen kaçakçılığı, vergi kaçakçılığı gibi suçtan elde edilen gelirlerin tespitini kolaylaştırmaktadır.⁶ MASAK, her yıl yayınladığı faaliyet raporunda koordinasyon, dış ilişkiler, finansal kuruluşların aklama ile mücadelede gösterdikleri performansı, yükümlülük denetimi faaliyetleri kapsamında kestiği cezalar ve konu ile ilgili yapmış olduğu eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerini düzenli olarak yayınlamaktadır.⁷ Bu durum aklamamanın önlenmesine ilişkin kaydedilen ilerlemelere ilişkin verilerin sağlıklı bir şekilde analiz edilmesine yardımcı olmaktadır.

3.2. Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele (KOM) Daire Başkanlığı

Organize bir suç kabul edilen aklama faaliyeti ile mücadelede koordinasyon ve kurumlar arasında bilgi alış verişi önemli bir rol oynamaktadır. Kaçakçılık, uyuşturucu, dolandırıcılık, tehdit ve insan ticareti gibi suç unsularından elde edilen gelirlerle mücadelede önemli bir rol oynayan idari birimlerinden biri olan ve İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak çalışan Kaçakçılık Daire Başkanlığı 03.01.1980 yılında kurulmuş ve 95/7084 sayılı bakanlar kurulu kararı ile 07.07.1995 yılında Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı olarak nihai halini almıştır. 1998 yılında ise mafya tipi örgütlerle mücadele edilmesi gerekliliğinden hareketle, Başkanlık da Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü kurulmuştur.⁸ 5549 sayılı kanun ile kurulan Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu'nun yapmış olduğu toplantılara, 4208 sayılı kanunu 4. Maddesi gereğince Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanı'da katılım göstermektedir. Böylece gerek fiili durumunda gerekse de kanunla tanımlanan yetki ve görevlerle KOM, kara para ile mücadelede aktif bir rol üstlenmiştir.⁹ Başkanlık aklama ve öncül suçların hazırlık aşamalarında delil elde edebilmek amacıyla bir karar formu oluşturarak yetkili birimlerle paylaşmaktadır. Formda şahısların malvarlığının tespiti (gayrimenkul, taşıt, para ve parasal değeri olan kıymetler, ilişkili olunan firmalar, yıllık gelir) ve malvarlığının hangi faaliyetlerden elde edildiğine ilişkin bilgiler yer

⁶ Tipolojiler, <http://masak.gov.tr/tr/content/tipolojiler/68> (Erişim Tarihi: 27.05.2018)

⁷ Faaliyet Raporu 2016, http://www.masak.gov.tr/userfiles/file/2016_faaliyet_raporu.pdf (Erişim Tarihi: 27.05.2018)

⁸ Başkanlığımız, Tarihçe ve Tanıtım, http://www.kom.pol.tr/Sayfalar/Baskanlik_Tarihce_Tanitim.aspx (Erişim Tarihi: 28.05.2018)

⁹ Dilşat Şahinler, Dünyada Ve Türkiye'de Kara para Sorunu: Karşı Önlemler, (Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Denizli, 2006

almaktadır.¹⁰

Mali Suçlar Araştırma Kurulu'nda olduğu gibi, KOM Daire Başkanlığı da suç gelirleri ile mücadelede daha etkin rol oynamak amacıyla Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC), gibi uluslararası örgütlerle de işbirliği içindedir¹¹.

4. KARA PARANIN AKLANMASI İLE ULUSLARARASI DÜZEYDE MÜCADELE

Organize bir suç olarak kabul edilen kara para aklamanın sınır aşan bir faaliyet olması nedeniyle, ülkeler arasında koordinasyonun ve ülke itibarının korunmasının sağlanması amacıyla, kara para ile mücadelede ülkelerin tek başına gerçekleştirildikleri düzenlemeler yetersiz kalmaktadır. Bu nedendir ki Viyana Konvansiyonu, Palermo Konvansiyonu, Mali Eylem Görev Gücü (FATF), The Wolfsberg Group, Egmont Grubu, FINCEN gibi birçok küresel oluşumun yanı sıra, Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi gibi kuruluşların çıkarmış olduğu sözleşmelere de taraf olmuştur. Özellikle kara paranın aklanması ile mücadeleye ilişkin 1989'da kurulan ve Türkiye'nin 1991 yılında üye olduğu OECD bünyesinde kurulan FATF, bu konudaki küresel standartların belirlenmesi, operasyonel risklerin etkili bir şekilde yönetilmesi, üye ülkelerin denetlenmesi, yasal düzenlemelere ilişkin gözden geçirmeler ve tavsiyelerin sunulması gibi alanlarda faaliyet gösteren etkin küresel bir kuruluştur.

4.1. Viyana Konvansiyonu

Uyuşturucu ve psikoaktif maddelerle etkin mücadele etmek ve taraf ülkeler arasında işbirliğini arttırmak amacıyla 11 Kasım 1990 yılında yürürlüğe giren sözleşmeye, Türkiye'de 22 Kasım 1995 yılında taraf olarak 4136 sayılı kanunla kabul edilmiştir. Sözleşmede uyuşturucu ve psikoaktif madde ile mücadelede, bu maddelerin üretimi, çıkarılması, hazırlanması, satımı, dağıtımı, ithalatı ve ihracatı gibi birçok konuda önlemlerin alınması ve bu faaliyetlere ilişkin cezai yaptırımların belirlenmesine ilişkin açıklayıcı ifadeler bulunmaktadır¹². Doğrudan kara

¹⁰ Esen Aydınşakir, "Kara Para Aklamayla Mücadele", (Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Aydın, 2008, s.41

¹¹ 2016 Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Raporu, <http://www.kom.pol.tr/Documents/Raporlar/2016.pdf> (Erişim Tarihi: 29.05.2018)

¹² United Nations Convention Against Illicit Traffic In Narcotic Drugs And Psychotropic Substances 1988, https://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf (Erişim Tarihi: 29.05.2018)

para aklama ifadesi kullanılmamakla birlikte bu sözleşme, aklama suçu ile tanımlanan ilk Birleşmiş Milletler (BM) sözleşmesi olma özelliğini taşımaktadır. Mücadelede taraf ülkeler arasında bilgi değişimi, ülkelerin ulusal mevzuatlarının sözleşmede belirtilen şartlara göre değiştirilmesi gibi hükümler yer almaktadır.

Sözleşmede öncül suç ya da kara para aklama suçu başlıkları altında tanım yapılmamakla birlikte taraf ülkelerin:¹³

- Uyuşturucu ve psikotrop maddenin üretimi, imalatı, çıkarılması, hazırlanması, satışı, dağıtımı, teslimi, sevkı, transit sevkı, nakli, ithali ve ihracı,
- Bir mamelekin bu suçlardan birinden veya bu suç veya suçlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek, mamelekin yasadışı kaynağını gizlemek, olduğundan farklı göstermek veya böyle bir suçun işlenmesine karışmış bir kişinin eylemlerinin yasal sonuçlarından kaçmasına yardımcı olmak amacıyla bu mamelekin başka bir mameleke dönüştürülmesi veya devredilmesi,
- Uyuşturucu suçlarından birinden veya bunlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek, malvarlığının gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, hareketinin, gerçek sahibinin gizlenmesi ya da olduğundan farklı gösterilmesi,
- Uyuşturucu suçlarından ya da bu suçlara iştirakten kaynaklandığını bilerek, bu malvarlığının edinilmesi, sahip olunması, ya da kullanılması,
- Bir başkasını bu suçlardan birini işlemeye veya uyuşturucu veya psikotrop maddeleri kaçak olarak kullanmaya yöneltmesi, teşvik edilmesi,
- Bu suçların işlenmesi amacıyla örgüt oluşturulması, işbirliği yapılması, teşebbüste bulunulması, yardımcı olunması, kolaylık ve yol gösterilmesi.

Yukarıda belirtilen durumların mevcut olması halinde bu durumun taraf ülkeler nezdinde suç sayılması ve tarafların gerekli önlemleri alması öngörülmüştür.

4.2. Palermo Konvansiyonu

Organize suçlarla mücadelede uluslararası ilk düzenleme olma özelliğini taşıyan Palermo Konvansiyonu 15 Kasım 2000 tarihinde BM Genel Kurulu tarafından kabul edilmiş, Türkiye 20 Ocak 2003'de 4800 sayılı kanunla taraf olmuştur. Sınır aşan suçlarla mücadelede işbirliğini

---

¹³ Uluslararası Mücadele, <http://www.masak.gov.tr/tr/content/uluslararası-mucadele/61> (Erişim Tarihi: 29.05.2018)

amaçlayan sözleşmeye göre aşağıdaki sınır aşan durumlar ve suç gruplarının işlenen¹⁴:

- Üst sınırı 4 yıl veya daha fazla hürriyetten mahrumiyeti veya daha ağır bir cezayı gerektiren suçlar (ağır suçlar),
- Örgütlü suç grubuna katılma,
- Kara para aklama,
- Yolsuzluk ve
- Adaletin engellenmesi suçları girmektedir.

Sözleşmenin 6. Maddesinde suç gelirlerinin aklanması konusu işlenmiş ve taraf ülkelerin sözleşmede belirtilen cezai durumları, iç hukuklarına işlenmesine dair tedbirlerin alınmasına ilişkin hükümler belirtilmiştir.

Sözleşmenin 7. Maddesinde ise suç gelirlerinin aklanmasını önlemek amacıyla yetkili organların bulundurulması ve bu organların kendi yetkileri dâhilinde, suç gelirine ilişkin tedbirler alması, müşteri tanımlama aşamasında durum tespiti yapması, kayıtların tutulması, kayıtların saklanması, şüpheli işlemlerin raporlanması, işbirliğinin geliştirilmesi, nakit ve parasal değeri bulunan her türlü evrakın sınır ötesi hareketinin izlenmesi gibi düzenleyici tedbirlerin alınması gerektiği belirtilmektedir¹⁵.

Palermo Sözleşmesinde yer alan bu hükümler bugün, MASAK Tedbirler Yönetmeliğinde yer alan kimlik tespiti, şüpheli işlem bildirim yükümlülüğü, verilerin kayıt altına alınması ve 10 yıl süre saklanması gibi tedbirlerin temelini oluşturmaktadır.

4.3. Mali Eylem Görev Gücü (FATF)

1989 yılında Paris'te G-7 ülkeleri tarafından alınan kararla, suç gelirlerinin aklanması ile mücadeleye karşı uluslararası tedbirlerin alınması amacıyla kurulan, bu konuda standartlar belirleyen ve üreten, OECD bünyesinde faaliyet gösteren ve sekreteryası Paris'te bulunan bir politika organıdır. FATF, OECD bünyesinde faaliyet göstermekle birlikte, OECD'nin bir organı olmayıp, bağımsız çalışmaktadır. 2001 yılında, ABD'de gerçekleşen 11 Eylül saldırıları

---

¹⁴ Uluslararası Mücadele, <http://www.masak.gov.tr/tr/content/uluslararasi-mucadele/61> (Erişim Tarihi: 29.05.2018)

¹⁵ United Nations Convention Against Transnational Organized Crime And The Protocols Thereto, https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organised-crime/UNITED_NATIONS_CONVENTION_AGAINST_TRANSNATIONAL_ORGANIZED_CRIME_AND_THE_PROTOCOLS_THERETO.pdf (Erişim Tarihi: 29.05.2018)

ile birlikte FATF, faaliyet alanına terörizmin finansmanı ile mücadeleyi de dâhil etmiştir.¹⁶ Kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadeleye ilişkin tedbirlerin incelenmesi, FATF tavsiyelerine uyumun gözetilmesi gibi görevleri bulunmaktadır. Mevcut haliyle 35 ülke 2 bölgesel kuruluş olmak üzere toplamda 37 üyesi bulunmaktadır. FATF faaliyetlerini, Genel Kurul toplantıları ve çalışma gruplarının oluşturduğu toplantılarla yürütmekte ve her yıl 3 genel kurul toplantısı gerçekleştirmektedir.¹⁷ Türkiye 25 Eylül 1991 yılında FATF'e üye olmuştur.

Tablo 1. FATF Üye Ülkeler

Avustralya	Almanya	Lüksemburg	Güney Afrika
Avusturya	Yunanistan	Malezya	İspanya
Belçika	Hong Kong (Çin)	Meksika	İsveç
Brezilya	İzlanda	Hollanda Krallığı	İsviçre
Kanada	Hindistan	Yeni Zelanda	Türkiye
Çin	İrlanda	Norveç	Birleşik Krallık
Danimarka	İtalya	Portekiz	Birleşik Devletler
Finlandiya	Japonya	Rusya Federasyonu	

Tablo 2. FATF Yüksek Riskli ve Uyumlu Olmayan Ülkeler

Bosna Hersek	İran	Suriye	Vanuatu
Kuzey Kore	Irak	Trinidad ve Tobago	Yemen
Etiyopya	Sri Lanka	Tunus	

4.4. The Wolfsberg Group

Kara para aklama ile mücadele etmek ve bu alanda standartlar belirlemek amacıyla 2000 yılında 12 özel bankanın bir araya gelerek oluşturdukları birliktir. Bu bankalar ABN Amro NV, Banco Santander Central Hispano S.A, Bank of Tokyo- Mitsubishi Ltd, Barclays Bank, Citigroup, Credit Suisse Group, Deutsche Bank AG, Goldman Sachs, HSBC, JP Morgan Chase, Societe Generale ve UBS AG bankalarından oluşmaktadır.¹⁸ The Wolfsberg Group, AML (Anti Money Laundering) ve CFT (Counter Financing Terrorism), Muhabir Bankacılık Prensipleri, Risk Bazlı Yaklaşık alanında birçok önleyici tedbirin uygulanmasını öngörmektedir.

¹⁶ What Do We Do, <http://www.fatf-gafi.org/about/whatwedo/#d.en.3146> (Erişim Tarihi: 30.05.2018)

¹⁷ Mali Eylem Görev Gücü, <http://www.masak.gov.tr/tr/content/mali-eylem-gorev-gucu/65> (Erişim Tarihi: 30.05.2018)

¹⁸ Kara Para Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadele, https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Arastirma_ve_Raporlar/kara_para_aklama_ve_terorun_finansmani_ile_mucadele.pdf (Erişim Tarihi: 31.05.2018)

4.5. Egmont Grubu

Brüksel’de, 24 ülke ile 8 uluslararası kuruluşun bir araya gelmesiyle kurulan ve adını toplantının yapıldığı Egmont sarayından alan Egmont Grubu 9 Haziran 1995 yılında kurulmuştur. Türkiye, üyelik için Şubat 1998 yılında başvuru yapmış ve Haziran 1998 toplantısında üyeliğe kabul edilmiştir. Egmont Grubu arasında iletişimi ve bilgi değişimleri ülkelerin Mali İstihbarat Birimleri (Financial Intelligent Unit-FIU) tarafından gerçekleştirilmektedir. Egmont Grubu katılımcıları, Mali İstihbarat Birimlerini ve henüz Mali İstihbarat Birimleri olmayan hükümetleri temsil eden diğer birimleri de kapsamaktadır. Bu birimler dışında kalan bütün katılımcılar yalnızca gözlemci statüsünde katılmaktadırlar. Grubun kuruluşunda rol oynayan 8 uluslararası örgütte yine gözlemci statüsündedir. Türkiye’de bu çalışmalara hükümet adına MASAK yetkilidir. Bugün Egmont Grubu üyesi 155 FIU bulunmaktadır. Grubun amacı kara para ve terörizmin finansmanı ile mücadele etmek amacıyla güvenli bilgi alışverişi ve istihbaratın paylaşımını sağlamaktır.¹⁹ Mali istihbarat birimi ise Egmont Grubu tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır: *“Suçtan elde edildiğinden şüphe duyulan gelirlere ve potansiyel terörün finansmanına veya kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadele amacıyla ulusal mevzuat ve düzenlemelerin gerektirdiği mali bilgilere ilişkin bildirimleri toplamak, analiz etmek ve ilgili makamlara sevk etmekle sorumlu merkezi ulusal birimdir.”*²⁰ Bilgilerin hızlı ve güvenli bir şekilde paylaşılması amacıyla Egmont Güvenlik Ağı (ESW - Egmont Securo Web) kurularak 1997 yılında faaliyete geçmiştir. Bu sistem sadece ağa dâhil FIU’ların kullanımına açıktır. Ağa dâhil olmak için ise FIU’ların, Egmont Grubu tarafından belirlenen kriterlere sahip olması gerekmektedir. Ağa bağlanan FIU’lar yalnızca bilgi paylaşımı değil aynı zamanda diğer ülkelerin mevzuatlarına ve konu ile ilgili tipolojilerine ulaşma fırsatı bulmaktadırlar. MASAK 2001 yılında ESW’ye dâhil olmuştur.

4.6. FINCEN

ABD Hazine Bakanlığına bağlı olarak hizmet veren FINCEN (Finansal Suçları Engelleme Ağı), kara para aklama ve ile mücadelede önemli bir rolü bulunan *“Banka Gizlilik Yasası”* kapsamında, gerekli bilgileri analiz ederek federal, eyalet, yerel ve uluslararası uygulamalarını

¹⁹ About, <https://www.egmontgroup.org/en/content/about> (Erişim Tarihi: 31.05.2018)

²⁰ Kara Paranın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar, <http://www.mfa.gov.tr/kara-paranin-akalanmasiyla-mucadele-konusundaki-temel-uluslararasi-metinler-ve-olusumlar-.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 31.05.2018)

desteklemek amacıyla 1990 yılında kurulmuştur. Mali sistemin yasadışı kullanımını engellemek ve kara para aklama ile mücadele etmek amacıyla mali istihbarat toplayarak analizini yapar. FINCEN, mali sistemin suiistimal edilmesini önlemek ve etkin bir mücadele sağlamak amacıyla, kara para aklama yöntemlerine ilişkin tipolojiler belirler ve yükümlü finansal kuruluşların bu yöntemlere karşı önlem almaları yönünde düzenlemeleri hayata geçirir. Kara para aklama ve terörizmin finansmanı riskini veya şüphesini taşıyan işlemler, yükümlüler tarafından FINCEN'a bildirilmektedir. FINCEN finansal işlemlere ait dataları toplayarak ve analiz ederek, finansal suçlarla mücadele noktasında kolluk kuvvetlerine yardım sağlamaktadır. Ayrıca aklama ve mali suçların küresel bir suç olması nedeniyle yine bu alanda, uluslararası iletişim ve koordinasyonun yürütülmesini sağlamaktadır.

4.7. Avrupa Birliği

Avrupa Birliği, kara para aklama ile mücadele amacıyla üye ülkeler arasında uyumun sağlanması için birçok düzenlemeler yapmıştır. Kara para aklamada yaşanan artış ile birlikte 10 Haziran 1991'de yılında bütün üye ülkeleri kapsayan 91/308/EEC sayılı "Finansal Sistemin Kara paranın Aklanması Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesi Hakkındaki Konsey Direktifi" yayınlanmıştır. Direktifte kredi ve finans kuruluşlara dair önleyici tedbirler getirilmiştir. Bu direktif sonraki yıllarda AML/CFT konularında yayınlanacak olan diğer direktiflerinde temelini oluşturmaktadır.

2001 yılında Amerika'da yaşanan terör olayları ile birlikte FATF, terörizmin finansmanını da içine alacak şekilde 9 özellik tavsiye kararı yayınlanmıştır. 2005 yılında yayımlanan 2005/60/EC sayılı direktif, FATF'in 40+9 kararları çerçevesinde, kara para ile mücadeleye terörizmin finansmanını da kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmiştir. Kara para aklama ile mücadele amacıyla düzenlenen ve Üçüncü Kara para Aklama ile Mücadele Direktifi olarak tanımlanan 2005/60/EC direktifi 28 üye ülke tarafından kabul edilmiştir.

Kara para aklama ile mücadele ve terörizmin finansmanı yönelik daha etkili sonuçlar elde edebilmek için 2015 yılında "Dört Nolu Kara Para Aklama ile Mücadele AB Direktifi" yayınlanmıştır. Direktif kapsamında ayrıntılı durum tespiti, risk bazlı yaklaşım, siyasi nüfus sahibi kişiler, işlemlerin sürekli olarak izlenmesi ve gerçek faydalanıcının tespiti gibi konularda yeni standartlar getirilmiştir.

4.8. Avrupa Konseyi

1949 yılında kurulan ve Türkiye'nin de kurucu üye statüsünde olduğu Avrupa Konseyi, insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü savunmak amacıyla faaliyet göstermektedir. Bugün 47 üye ülkeye ulaşan konseyin kara paranın aklanması ile mücadele etmek amacıyla yaptığı çalışmalar da bulunmaktadır. Konsey bu doğrultuda 27 Haziran 1980 yılında "Suç Kaynaklı Paranın Saklanması Ve Transferlerine İlişkin Tedbirler Hakkındaki R (80) 10 Sayılı Tavsiye Kararı" yayınlamıştır. Bu kararda aklama ile mücadelenin etkin yönetilebilmesi için üye ülkelerin yasal düzenlemeler yapması ve bankacılık sistemine ilişkin gerekli tedbirlerin alınmasını tavsiye etmiştir. Avrupa konseyinde alınan bu kararın bağlayıcı bir yanı bulunmamakta ve yalnızca tavsiye niteliğindedir. Kararda "suç kaynaklı fonların bir ülkeden diğerine transferi ve ekonomik sisteme girerek aklanması süreci, ciddi problemlere neden olmakta, başka suçların işlenmesini teşvik etmekte ve olayın ulusal ve uluslararası düzeyde yayılmasına sebep olmaktadır"²¹ şeklinde ifade edilerek, aklama ile mücadele uluslararası işbirliğine dikkat çekmiştir. Konsey kararlarında²²:

- Aşağıdaki durumlarda kimlik tespitinin gerçekleştirilmesi:
  - o Hesap veya menkul kıymetler hesabı açılışı,
  - o Kiralık kasa hizmetlerinde,
  - o Belli bir tutarın üzerinde gerçekleşen veya toplamı yine bu tutarın üzerinde gerçekleşen nakit işlemlerde,
  - o Bankalar arasında belli bir tutarın üzerinde gerçekleşen işlemler veya toplamı yine bu tutarın üzerinde gerçekleşen işlemler,
- Kiralık kasa hizmetinin belli bir süre bankacılık hizmetinin sunulduğu veya güçlü referansların bulunduğu kişi veya kurumlara kiralanması,
- Banknotların ceza gerektiren suçlarda kullanılması halinde yetkili makamlara seri numaralarının bildirilmesine ilişkin tedbirlerin alınması,
- Kimlik tespitinin gerçekleştirilmesi ve şüpheli davranışlara ilişkin personele eğitim verilmesi,

Ulusal ve uluslararası işbirliğinin yanı sıra, ceza gerektiren suçlarda kullanılan banknotların seri numaralarına ilişkin İnterpol ile bilgi alışverişinde olmak.

²¹ Kayahan Çelik, "Kara Para Aklama Suçuyla Ulusal ve Uluslararası Düzeyde Mücadele ve Türkiye Örneği", (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum, 2011, s.56

²² Council of Europe Committee of Ministers, Recommendation No. R (80) 10, <https://rm.coe.int/16804f6231> (Erişim Tarihi: 01.06.2018)

5. KARA PARA AKLAMAYLA MÜCADELEDE TÜRKİYE İLE AVRUPA BİRLİĞİ'NİN MUKAYESELİ OLARAK İNCELENMESİ

Kara para aklama, suç gelirlerinin yasadışı kökenlerinin gizlenmesi için temizlenmiş olduğu bir süreçtir. Bu genellikle uyuşturucu, silah ve insan ticareti gibi sahtecilik gibi büyük karlar yaratan organize suç türleri ile ilişkilidir.²³

Avrupa sisteminin kilit taşı, 2005 yılında kabul edilen, mali operatörlerin ve bazı finansal olmayan operatörlerin herhangi bir şüpheli olağandışı işlem veya faaliyeti rapor etmesini gerektiren Üçüncü Kara Para Aklamayı Önleme Direktifi'dir. Direktif, kara paranın aklanması ve terörün finansmanı ile mücadelede uluslararası standart belirleyicisi olan FATF'ın gözden geçirilmiş tavsiyelerinin AB hukukuna dahil edilmiş şeklindedir.²⁴

Mali istihbarat birimleri, kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadelede önemli bir rol oynamaktadır. Bu birimler, potansiyel para aklama veya terörün finansmanı faaliyetleri hakkında yetkili makamlara bilgi aktarmak, talep etmek, analiz etmek ve yaymaktan sorumludur.

Bankalar, finans kurumları, noterler veya kumarhaneler gibi bir dizi kuruluş ve kişi kara para aklama ihlali raporlama şartlarına tabidir. AB üyesi ülkeler, kara paranın aklanması veya terörizmin finanse edildiğini veya işlendiğini bildiğinde veya şüphe ettiğinde, FIU'ya bir şüpheli işlem raporu gönderirler. Raporlar daha sonra yetkili makamlara iletilir. Bu raporlara dayanarak, gerekirse cezai soruşturmalar başlatılmaktadır.²⁵

Türkiye'de ise, kara para aklama ile mücadelenin bir parçası olarak, Maliye Bakanlığı, 29 Temmuz 2016 tarihinde Şüpheli İşlemlerin Askıya Alınmasına İlişkin Yönetmeliği yayımladı.

Yönetmeliğin uygulanmasından sorumlu taraflar, 9 Ocak 2008 tarihli ve 26751 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Kara Para Aklamanın Önlenmesi ve Terörün Finansmanına İlişkin Tedbirler Hakkında Yönetmelik Madde 4'te belirtilen tüzel kişiler ve gerçek kişilerdir. Sorumlu taraflar ağırlıklı olarak bankaları ve diğer finansal kurumları içermektedir.²⁶

İhlal edilen işleme konu olan varlığın, kara para aklama veya terörün finansmanı ile ilgili

---

²³ Ernesto Savona ve Michele Riccardi, "Assessing the risk of money laundering in Europe: Final report of Project IARM", Milano, 2017.

²⁴ Ernesto Savona ve Michele Riccardi, "Assessing the risk of money laundering in Europe: Final report of Project IARM", Milano, 2017.

²⁵ Ernesto Savona ve Michele Riccardi, "Assessing the risk of money laundering in Europe: Final report of Project IARM", Milano, 2017.

²⁶ Turkish Anti-Money Laundering (AML) Measures Tightened, <https://globalcompliancenews.com/turkish-anti-money-laundering-aml-measures-tightened-20160809/> (Erişim Tarihi: 20.06.2018)

olduğu şüphesini destekleyen bir belge veya ciddi bir işaret varsa, sorumlu taraf, Mali Suçları Araştırma Kurulu'na ("MASAK") şüpheli bir işlem raporu göndererek kara para ile mücadele sürecini başlatmaktadır.²⁷

Bir AB adayı olarak Türkiye'nin kara para aklanmasıyla mücadelesi ile AB'nin mücadelesi arasında hem benzer hem de farklı noktalar söz konusudur. Kara para aklama ile mücadelede Türkiye ve Avrupa Birliği'nin mukayeseli incelenmesinde özetle aşağıda belirtilen hususlar dikkat çekmektedir:

Türkiye'de gerçek kişilerin kimlik tespiti belirlenen kurallar çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Yine tüzel kişilerin kimlik tespiti gerçekleştirilirken merkezi kayıt sistemi olan Ticaret Sicil Gazetesi referans alınmakta ve nitekim teyit, bu sistem üzerinden gerçekleştirilmektedir. Ancak dernek ve vakıfların ticaret sicil gazetesine kayıt zorunluluğunun bulunmaması nedeniyle, bunların nihai faydalanıcısına ilişkin kimlik tespitinin uluslararası standartlarda yapılması mümkün olmamaktadır. Bu kuruluşlar tarafından alınan kararlar ve bu kuruluşlar adına kimlerin finansal kuruluşlarda işlem yapmaya yetkili olduğuna ilişkin kararlar, karar defterinde ifade edilmektedir. Bu durum FATF 5. Tavsiyesi olan müşterini tanı prensibi ile tam olarak uyumamaktadır.²⁸ 2014 yılında FATF tarafından kaleme alınan Türkiye raporunda da bu konudaki eksikliğe değinilmiştir. 2014 yılındaki değerlendirilmesinde yine tüzel kişilerin nihai faydalanıcılarının belirlenmesi konusunda bazı eksikliklere ilişkin maddeler ele alınmıştır. Müşterini tanı politikası çerçevesinde iş ilişkisinin tesisi aşamasında, iş ilişkisinin amacı ve niteliği hakkında bilgi toplamak gerekmektedir. Türkiye'de bankalara ilişkin bu konuda düzenleyici hükümler bulunmakta ancak sigorta şirketlerine ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu kapsamda iş ilişkisinin amacı ve müşteri hakkında detaylı bilgi toplaması gereken kuruluşların kapsamının genişletilmesi büyük önem arz etmektedir. Türkiye finansal sisteminde giderek büyüyen sigorta şirketlerinin finansal büyükleri de göz önüne alındığında bu konudaki düzenlemelerin bir an önce tamamlanması, FATF ve Avrupa Birliği direktifleri ile uyumlu olmayı zorunlu kılmaktadır.

Finansal kuruluşlar risk temelli yaklaşım çerçevesinde müşteri, iş alanları ve ülkeleri risk skorlarına göre sınıflandırılmakta ve bu sınıflandırmaya göre yüksek riskli olan gruplara karşı alınacak tedbirleri sıkılaştırılmaktadır. Avrupa Birliği tarafından yayınlanan Dördüncü Kara

²⁷ Turkish Anti-Money Laundering (AML) Measures Tightened, <https://globalcompliancenews.com/turkish-anti-money-laundering-aml-measures-tightened-20160809/> (Erişim Tarihi: 20.06.2018)

²⁸ FATF Kırk Tavsiye Kararları 2003, http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/mevzuat/terorun_finansmani/uluslararası_mevzuat/FATF/FATF_REVIZE_40_TAVS.htm (Erişim Tarihi: 02.06.2018)

Para Aklama ile Mücadele Direktifinde, yüksek riskli iş alanlarına, ülkelere ve meslek gruplarına yönelik, finansal kuruluşların hangi önlemleri alması gerektiği açıkça belirtilmiş ve birlik üyesi bütün ülkelerin bu konudaki yükümlüklere tam anlamıyla uymasını zorunlu kılmıştır. Özellikle yolsuzluk oranının yüksek olduğu, aklama ile mücadelede kanuni düzenlemelerin yetersiz olduğu ve uluslararası yaptırımların bulunduğu ülke işlemlerine yönelik, yükümlülerin Gelişmiş Durum Tespiti (EDD) çerçevesinde hareket etmesi gerekliliğini zorunlu kılmıştır. Türkiye’de finansal kuruluşlar muhabirlik ilişkileri, sendikasyon kredileri ve dış ticareti işlemlerinde yabancı finansal kurumlarla iş ilişkisini geliştirmek için uluslararası standartlara uyum amacıyla bünyelerinde risk sınıflandırması gerçekleştirmektedir. Ancak bu konuda kanuni herhangi bir zorlayıcı tedbir bulunmamaktadır.

Uluslararası para transferleri ve dış ticaret işlemlerinin gerçekleştirilmesi amacıyla bankalar arasında iş ilişkisi kurulması büyük önem arz etmektedir. Bir banka, iş ilişkisi kurulacak olan bir diğer banka ile müşteri tanımlaması esnasında müşterini tanı prensibiyle işlemler gerçekleştirilir. Bu çerçevede bankanın lisans aldığı ülkede faaliyet gösteriyor olması, bulunduğu ülkenin kara para aklamanın önlenmesine yönelik yeterli mevzuata sahip olması ve tabela banka olmaması gibi bir takım kriterleri sağlaması gerekmektedir. Bu durum FATF Tavsiyeleri ve Avrupa Birliği Direktiflerinde bankaların bir diğer banka nezdinde hesap açması veya bir takım işlemleri gerçekleştirmek amacıyla ilişki kurması aşamasında azami dikkat edilmesi gerektiği açıkça belirtilmiştir.

Kamu kuruluşları, finansal kuruluşlar nezdinde gerçekleştirdiği işlemlere yönelik bankaların uygulaması gereken CDD gerekliliklerinden büyük ölçüde muaf kılınmıştır. İşlemin mahiyeti ve iş ilişkisinin amacı gibi bir takım bilgiler elde edilmemektedir.

FATF ve AB Direktiflerinde ilave önlem ve hassasiyet gerektiren Siyasi Nüfus Sahibi Kişilere ilişkin hangi tedbirlerin alınması gerektiğine yönelik Türkiye’de herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu kişilerin gerçekleştirdikleri işlemlerin izlenmesi, iş ilişkisinin amacına yönelik detaylı bilgi elde edilmesi gerekmektedir. Kimlerin PEP olarak tanımlanması gerektiğine ilişkin düzenlemelerin yanında, aile bireylerine yönelik ilave tedbirlerin alınmasına yönelik düzenlemelerin getirilmesi, uluslararası mevzuatla uyum açısından önem arz etmektedir. AB Dördüncü Kara Para Aklama Direktifinde PEP tanımına ve bu kişilerin ve yakın çevrelerine dair alınması gereken tedbirlere ve ilişki süresince uyulması gereken CDD kurullarına geniş bir şekilde yer verilmiştir.

5549 Sayılı Kanunda ifade edilen yükümlülerde avukatlar ve muhasebeciler bu kapsama dâhil

edilmemiştir. Oysa doğası gereği riskli olarak kabul edilen bu meslek grupları, aklama riskinin yüksek olduğu meslek sınıfında yer almaktadırlar. AB Direktiflerinde, bu meslek gruplarının müşterini tanı politikası çerçevesinde kimlik tespiti gerçekleştirmeleri ve bu kayıtları kanunlarda belirtilen süre zarfında saklamaları zorunluluğu getirilmiştir. Ancak Türkiye’de finansal olmayan meslek gruplarına ilişkin bu yükümlülükler kanuni düzenlemelerde yer almamıştır.

Aklama ile mücadelenin en önemli ilkesi olan şüpheli işlem bildirim yükümlülüğüne yönelik önemli düzenlemeler bulunmakta ve bu yükümlülüğü yerine getirmeyen kuruluşlara verilecek olan cezalar açıkça kanunda belirtilmektedir. Yapılan şüpheli işlem bildirim kalitesi ve ne ölçüde isabetli olduğuna yönelik FIU tarafından yapılacak geri bildirim, benzer işlemlerin gerçekleşmesi durumunda hangi yolun izleneceğine konusunda alınacak kararda yükümlüler için belirleyici bir hükme sahiptir. Nitekim AB ülkelerinde, FIU’lara yapılan şüpheli işlem bildirimlerine yönelik finansal kuruluşlara geri dönüşler yapılmaktadır. Ancak Türkiye’de MASAK’a yapılan şüpheli işlem bildirimlerine yönelik herhangi bir geri dönüş yapılmamakta ve süreç bildirim yapılması aşamasından sonra sona ermektedir. Yapılan bildirim konu olan şüphenin doğru olup olmadığına dair herhangi bir cevap alamayan yükümlüler müşteri ile iş ilişkisine devam edebilmekte ve bu konuda nihai bir aksiyon alamamaktadırlar.

FATF 21. Tavsiyesinde, yüksek riskli ülke işlemlerine ve müşterilerine yönelik, yükümlülerin ilave tedbirler alması gerektiği açıkça ifade edilmiş ve FATF’e uyum amacıyla AB ülkeleri de bu konuda düzenlemelere gitmiştir. FATF Tavsiyeleri ile uyumlu olmayan ve kara para aklamanın önlenmesi amacıyla yeterli mevzuata sahip olmayan ülkelere karşı alınacak tedbirlere ilişkin Türkiye’de herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu ülkeler ile yapılan işlemlerin amacına yönelik bilgilerin toplanması, kayıt altına alınması ve bu işlemlerin özel bir hassasiyet ile incelenmesi uluslararası standartlara uyum açısından büyük önem taşımaktadır.

Yükümlülerin, uyması gereken kurallar ve alması gereken tedbirler önemli olduğu gibi, iştiraklerinin ve farklı ülkelerde bulunan şubelerinin de bu kurallara uyum göstermesi gerekmektedir. Türkiye’deki bankalar, farklı ülkelerdeki şubelerine yönelik denetimler kapsamında iç kontrol faaliyeti gerçekleştirmekte ancak bankalar dışındaki diğer finansal kuruluşlara yönelik iç kontrol faaliyetleri kanun kapsamında zorunlu kılınmamıştır. Yine FATF Tavsiyeleri ile uyumlu olmayan ve işbirliği gerçekleştirmeyen ülkelere şube bulundurulmasının yasaklanmasına yönelik herhangi bir yasaklayıcı hüküm bulunmamaktadır.

FATF ve AB Direktifleri ile uyum amacıyla üçüncü ülkelerde bulunan banka ve diğer finansal kuruluşların şubelerinin uyması gereken kuralların kanunda açıkça ifade edilmesi gerekmektedir. Yine bu şubelere ilişkin iç kontrol faaliyetleri ve Türkiye'deki AML/CFT kanunları ile uyumlu olmaları gerekliliğine yönelik düzenlemelerin bulundurulması FATF tavsiyelerine uyum açısından önemlidir.

Şüpheli işlemlerin tespiti amacıyla gerçekleştirilen izleme faaliyeti bankalar için kanuni bir zorunluluk olmasına rağmen bankalar dışındaki finansal kuruluşlar bu kapsama dâhil edilmemiştir. Günümüzde aklama faaliyetlerinde yalnızca banka kanallarının kullanılmadığından hareketle, 5549 sayılı kanun kapsamında yer alan bütün yükümlülerin izleme faaliyeti gerçekleştirilmesi, aklama ile mücadelede hayati öneme sahiptir.

Sonuç ve Değerlendirme

Türkiye, kara para aklama ile mücadele amacıyla önemli tedbirler düzenlenmiş ancak uluslararası düzenlemelerle tam anlamıyla bir uyumluluk sağlanamamıştır. Özellikle finansal kuruluşların risk bazlı yaklaşım çerçevesinde hareket etmesini öngören, FATF ve AB Direktiflerinde önemli bir yeri olan Risk Bazlı Yaklaşım da hangi kriterlerin uygulanacağı kanuni düzenlemelerde yer bulamamıştır. Risk Bazlı Yaklaşım çerçevesinde riskli olarak adlandırılacak sektör, meslek ve ülkelere ilişkin uygulanacak ilave tedbirlerin düzenlenmediği görülmektedir. Yolsuzluk oranının yüksek olduğu ve aklama faaliyetlerine ilişkin yeterli kanuni düzenlemelerin bulunmadığı ülkelerle iş ilişkisi tesisinde, yükümlülerin nasıl bir yol izleyeceğine yönelik rehber niteliğinde ve yaptırım gücü olan kanuni tedbirlerin düzenlenmesi büyük önem arz etmektedir. AB Direktiflerinde aklama ile mücadelenin etkin olarak sürdürülmesi amacıyla yükümlülerin off-shore bölgede faaliyet gösteren finansal kuruluşlarla iş ilişkisi tesisinde uygulamaları gereken ilave tedbirler açıkça belirtilmiş ve iş ilişkisi tesis boyunca dikkat ve özen göstermesi gereken alanlar ifade edilmiştir. Bu bölgelerde yerleşik olan finansal kuruluşlara EDD uygulanması, gerçekleştirilen işlemlerin amacına yönelik bilgi toplanması yükümlüler için zorunluluk iken, Türkiye’de Off-shore bölgelere yönelik herhangi bir kanuni düzenleme bulunmamaktadır.

Özetle Türkiye’de kara para aklamanın önlenmesine dair yapılan düzenlemeler AB Direktifleri ile büyük ölçüde uyumaktadır. Ancak Risk Bazlı Yaklaşım, PEP’lere yönelik düzenlemeler, bankaların diğer finansal kuruluşlarla gerçekleştirdikleri işlemler, Off-shore ülkelere yönelik tedbirler, Shell bankalar ile iş ilişkisinin önlenmesi, vakıf ve derneklere yönelik düzenlemeler ve yükümlülerin kapsamı gibi alanlarda Avrupa Birliği’ne oranla sınırlı kalmaktadır.

Kaynakça

ACAMS, Risks and Methods of Money Laundering and Terrorist Financing, (Çevirimiçi), http://files.acams.org/pdfs/English_Study_Guide/Chapter_2.pdf (Erişim Tarihi: 27.05.2018)

AYDINŞAKİR, E., “Kara Para Aklamayla Mücadele”, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Aydın, 2008

COE, Council of Europe Committee of Ministers, Recommendation No. R (80) 10, (Çevirimiçi), <https://rm.coe.int/16804f6231> (Erişim Tarihi: 01.06.2018)

ÇELİK, K., “Kara Para Aklama Suçuyla Ulusal ve Uluslararası Düzeyde Mücadele ve Türkiye Örneği”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum, 2011

DIRECTIVE, Directive (EU) 2015/849 Of The European Parliament And Of The Council Of 20 May 2015, (Çevirimiçi), http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:JOL_2015_141_R_0003&from=ES (Erişim Tarihi: 26.05.2018)

EGMONT GROUP, About, (Çevirimiçi), <https://www.egmontgroup.org/en/content/about> (Erişim Tarihi: 31.05.2018)

FATF, “What is Money Laundering?”, (Çevirimiçi), <http://www.fatf-gafi.org/faq/moneylaundering/> (Erişim Tarihi: 26.05.2018)

FATF, Kırk Tavsiye Kararları 2003, (Çevirimiçi), http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/mevzuat/terorun_finansmani/uluslararasi_mevzuat/FATF/FATF_REVIZE_40_TAVS.htm (Erişim Tarihi: 02.06.2018)

FATF, What Do We Do, (Çevirimiçi), <http://www.fatf-gafi.org/about/whatwedo/#d.en.3146> (Erişim Tarihi: 30.05.2018)

KOM, (Çevirimiçi), Başkanlığımız, Tarihçe ve Tanıtım, http://www.kom.pol.tr/Sayfalar/Baskanlik_Tarihce_Tanitim.aspx (Erişim Tarihi: 28.05.2018)

KOM, 2016 Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Raporu, (Çevirimiçi), <http://www.kom.pol.tr/Documents/Raporlar/2016.pdf> (Erişim Tarihi: 29.05.2018)

MASAK, Aklamanın Aşamaları, (Çevirimiçi), <http://www.masak.gov.tr/tr/content/aklamanin-asamalari/58> (Erişim Tarihi: 27.05.2018)

MASAK, Faaliyet Raporu 2016, (Çevirimiçi),
http://www.masak.gov.tr/userfiles/file/2016_faaliyet_raporu.pdf (Erişim Tarihi: 27.05.2018)

MASAK, Mali Eylem Görev Gücü, (Çevirimiçi), <http://www.masak.gov.tr/tr/content/mali-eylem-gorev-gucu/65> (Erişim Tarihi: 30.05.2018)

MASAK, Uluslararası Mücadele, (Çevirimiçi),
<http://www.masak.gov.tr/tr/content/uluslararasi-mucadele/61> (Erişim Tarihi: 29.05.2018)

MFA, Kara Paranın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar, (Çevirimiçi), <http://www.mfa.gov.tr/kara-paranin-akalanmasiyla-mucadele-konusundaki-temel-uluslararasi-metinler-ve-olusumlar-.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 31.05.2018)

SAVONA, E. U., & RICCARDI, M. (2017). Assessing the risk of money laundering in Europe: Final report of Project IARM.

ŞAHİNLER, D., Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, Dünyada Ve Türkiye'de Kara para Sorunu: Karşı Önlemler, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Denizli, 2006

TBB, Kara Para Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadele, (Çevirimiçi),
https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Arastirma_ve_Raporlar/karapara_aklama_ve_terorun_finansmani_ile_mucadele.pdf (Erişim Tarihi: 31.05.2018)

UNODC, United Nations Convention Against Illicit Traffic In Narcotic Drugs And Psychotropic Substances, (Çevirimiçi), https://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf (Erişim Tarihi: 29.05.2018)

UNODC, United Nations Convention Against Transnational Organized Crime And The Protocols Thereto, (Çevirimiçi),
https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organised-crime/UNITED_NATIONS_CONVENTION_AGAINST_TRANSNATIONAL_ORGANIZED_CRIME_AND_THE_PROTOCOLS_THERETO.pdf (Erişim Tarihi: 29.05.2018)